

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ
Antiqvitate**

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Syllabvs Capitvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

S Y L L A B V S

C A P I T V M.

C A P V T I.

Quid scribere? unde dictum? variæ item
eiusdem vocabuli significationes, &
voces nonnullæ contrarium signifi-
cantes. Pag. 29

SCRIBO, vel esse originarium verbum, vel à γραῶ, (γραῶ autem non à Cymbrico Graff) vel ab Hebræo כתב. Quid fata scribere? dicam, libertatem, tutorem, heredem scribere? Scribere pro pingere, gestibus loqui, & arare. Ager scripturarius quid? Patres conscripti, unde? Quid subscribere, præscribere, conscribere, Pingere, arare, effodere, sulcare, illudere, illinere, ducere, lineare, pro scribere. Contraria sunt; liturare, liturâ coërcere, delere, stylum vertere, abolere rubricis, cancellare, inducere, expungere, dispungere, spongiâ effingere, in spongiâ incumbere. vbi illustratus vetus mos vtendi spongiâ.

C A P. II.

Quid literæ? & unde dictæ? 36

Vocari Othioth Hebræis, id est, signa; Græcis ὀνόματα, ὀνόματα, τόποις, γραφικῆς, γραφύματα, id est, signa, & formas, & sculpturas: quia visus obiectum sunt. Latine vocatas literas, quasi lineaturas, à lineis: sicut Græcè γραμματα, non à lituris, non à Cymbrico let-ter-em, non ab iterato legentium itinere quasi legitera. Scribendum, litera, simplici τ, non littera. Vnde litera dicta elementa?

C A P.

CAP. III.

Quæ literæ, à quibus, & quando scriptio
inuenta? 40

Ostensa origo erroris, in quem lapsi plurimi, de antiquitate literarum. Dissensiones auctorum pugnantium conciliata. Litera Hebraica ab Hebræis inuenta, omnium prima asserta; ante Moysen & Abrahamum inuenta primum, & scripta ab Adamo, & ab Enos, aliisque filiis Seth: ea opinio testibus & argumentis firmata. Quomodo ab Hebræis litera ad alios, velut in colonias deducta; & à quibus? De litigio literarum coram vocalibus apud Lucianum.

CAP. IV.

De numero literarum. 55

Hebraica primò tantùm decem; deinde excreuerunt ad viginti septem, cum duplicibus & finalibus; alioqui omnes omnino sunt viginti duæ. Dictum de auctoribus aliquot Græcarum & Latinarum literarum: nam Græci primò vel sexdecim, vel octodecim; Latini item primò tantùm duodecim, deinde octodecim literas habuere. Quæ tres nouæ literæ Claudij? Quomodo scribendum digamma Aeolicum? Nubæ populi literas habent quadraginta septem, Sinenses octoginta millia.

CAP. V.

De ordine literarum. 62

De meliori ordine Hebraeorum & Græcorum, quàm Latinorum. Item de ordine qui pro naturâ rei videretur debere obseruari.

CAP. VI.

De figuris literarum. 64

Quomodo ea apud Hebræos ex literâ Iod; apud Latinos & Græcos orta ex lineis rectâ & curuâ, vnâ vel pluribus
O 5 variè

variè iunctis. Item ex perpendicularibus, diametralibus, vel inordinatè curuis. Denique de simplicibus literis & compositis; subiectâ omnium formarum Alphabeticâ tabellâ.

CAP. VII.

De nominibus literarum, & eorum significatione & causis. 65

Hic dictum ex occasione de epifemo seu notâ numerariâ triplici Græcorum, Ξ . Γ . Θ . De Simate, seu Stibadio vetere.

CAP. VIII.

De quadruplici scribendi modo: Hebræo vetere, Hebræo nouo, seu Græco & Latino vetere; Communi nostro, Syriaco, Indico, Sinico, Æthiopico. 76

Hic ostensum quomodo excogitari possent modi scribendi per lineas rectas, omnino viginti quatuor: octo in latum, octo in longum per lineas perpendiculares, octo in longum per diametrales. Hebræorum vetus modus etsi antiquissimus, non tamen optimus. Omnium commodissimus modus, est communis noster. Scribere per versus, modus recentior Hebræorum, Græcorum & Latinorum vetustissimus. Quid Cuspoondor? quid versus? quid Tapocon? Tabula cum viginti quatuor scribendi modis.

CAP. IX.

Quibus instrumentis scriptum. 84

De stylo ferreo, qui antiquissimus; de osseo, qui inuentus ad calandam ceram. De saxeo stylo Arithmetico. De celte ex cap. x i x. Iobi. De adamantino stylo vitrario. De digito & vngue styli loco vsurpato. Calamus non inuentus ad scribendum, ante vsum membranae
aut

aut charta. Penna auium recentior. Penicillus pictorum & Sinensium est calamus. Styli simul & atramenti vicem obeunt, carbo, creta, rubrica, plumbum.

CAP. X.

In quâ materiâ antiquissimè scriptum. 89

De latere ac lapide quæ prima materia. De foliis arborum; palma, malua, olea. Scriptum in pomo, in fungo, in corio, in frondibus florum, in libris seu tunicis corticis arborum, in corticibus vitis. In ligneis tabellis quæ dictæ codices & codicilli à caudice, quando. In linteis voluminibus; in plumbeis, non voluminibus, sed tabellis. Quid scheda? Vnde dicti pugillares? qui pugillares cerei, citrei, eburnei, membranei? duplices seu δῦπλοῦχα? triplices seu τριπλοῦχα? quincuplices πεντάπλοῦχα? Quando scriptum in are, argento? Quando inuenta membrana? vnde sic dicta? vnde appellata pergamenum? De multicoloribus membranis; de intestinis in quibus scriptum. Scriptum in puluere, in terrâ, in aquâ, in vino, in humanâ cute, & corde; in omni denique materiâ.

CAP. XI.

De primo vsu chartæ, eiusque variis generibus & appellatione. 98

Charta & chartus: dicta non à Chartâ vrbe Tyri; non quòd carptim papyro decerpatur; sed à χαρπεν, quod epistolis præscribi solitum, vnde Salutatrix charta, Martiali. Quæ charta noua & deletitia Vlpiano? quid palimpsestus? Charta vsus diu ante Alexandri tempora. Chartarum varia nomina ex quinque capitibus orta: locis, auctoribus, materiâ, formâ & officio. Elegantes denique aliquot metaphora in rem scriptoriam comportata à variis auctoribus.

CAP.

CAP. XII.

Ex quâ materiâ scriptæ literæ. 101

De atramento, milto, minio, synopide, cinnabari, encausto. Cur capita Legum rubricis miniata? Sanguine scriptum à quibus? Literæ factæ è buxo & ebore; literæ ferreæ, argenteæ, aureæ, ex auro solido & liquido. Byssina in vestibus. Literæ vino, aquâ, lacrymis scriptæ.

CAP. XIII.

De epistolis & earum variis generibus. 106

De vocis etymo. Vnde Latinis epistola dicta missa & missiva. Quid Apostolica litera? quid Clericæ, Canonica, Circulares, Captiuorum, Confessoria, Commendatoria, Formata? Vnde dicta Formata & Formales? Exemplum epistolæ Formatae, *συνήματα*. Decretales epistolæ, Dimissoria, Apostoli, Laureata, Memoriales, Metatoria, Aduentoria, Apsasticon, Pastorales, Synodica, Systatica, Pragmatica, Tractatoria, Tractoria. Epistolæ ad mortuos scriptæ, à mortuis scriptæ, ad diabolum scriptæ, ad montem Atho scriptæ. Literæ Vrie. Initium literarum; Gaudere, Bene agere, Χαίρειν. Salutem P. D. Suo vel Suis. Clausula Græcorum, Pax; Latinorum, Vale. De addendo scriptionis die & horâ. Quid Cicero pro barbarorum Dato?

CAP. XIV.

Oeconomia cursus publici, seu ratio mittendarum epistolarum. 113

Nuntiorum alij pedites, alij equites, alij curules & nauales. Veredi & veredarij vnde dicti. Qui dromanarij, cursuales, & palladij equi? Quid cursus publicus? fiscalis, clabularis, & caballatio? Angari & Parangaria. Cur-
sus

sus publicus quando plebi communicatus. *Qui cursores Ecclesiastici.* *Quid facultas tractoria?* *Qui Parochi?* *Quid Curiosus?* *Quid Saiones?* *Quid Hippocomi?* *Quis auctor primus cursus publici?* *A quibus instauratus?* *Qui Astanda apud Persas?* *Vnde Γεγραματογράφοι?* *Qui Gerones?* *Vnde Bruttiani?* *Clasarij qui?* *Qui, & vnde dicti Postæ?* *Quis olim habitus Cursorum?* *Vnde illis pinna in capite?* *Cur Aelius Verus Cursores appellauit nominibus ventorum?* *Cur dicti à Cicerone Pegasi?*

CAP. XV.

De occultâ literarum missione. 122

De occultâ materiâ, Tabellariis, Viâ. *Historia & modâ vniuersim triginta duo.*

CAP. XVI.

De inuisibili literarum scriptione. 130

De vario humore, quo scripta litera non nisi certo artificio legi possunt.

CAP. XVII.

De occultandâ scriptione per transpositionem literarum. 131

De Iulij & Octauiani inuento. *Suetonius auctoritate Varronis correctus.* *Quid scribere per Tractationem apud Varronem.*

CAP. XVIII.

De occultâ scriptione per Notas. 134

Quid Nota? *Nota litera, & Nota non litera.* *Nota non litera vocantur σημεῖα, signa, imagines, ζῆτρα, ignobiles litera, quasi litera, compendia literarum, σήλαι, vel sigla.* *Siglum descendere à sigillo.* *Nota litera vocantur singula & singularia.* *Ammianus notatus quidâ Egyptios characteres vocet singulas, cum sint sigla.* *Plurime*

rima per notas scribendi artes, eaq̄, olim vulgares. Cau-
sa ob quas inuenta Nota, quatuor: secretum, distinctio,
breuitas, celeritas scriptiois; haec postrema quanta, quam
velox. Notas inventas esse, non à Mecenate, Aquilâ li-
berto, Cicerone, Tirone liberto, Ennio, Phylargyro, aut
Persennio, sed ab Hebrais circa tēpora Danielis Propheta,

CAP. XIX.

Quæ alia Notarum genera? ac primò, de
seruilibus. 143

De Notis, insignibus nobilitatis apud varias gentes; cur
stigmata dicta nota Threicia, puncta, signa focorum aut
fugarum? Serui *στυπάρια*, *στυῶνες*, varij attagenes,
Istriani, notis compuncti, inscripti, calati, literati, encausti.
Seruiles nota, partem litera singula, partem sigla. Cri-
men, reis nonnumquam inscriptum, per manus & totum
vultum: sapiùs tamen non per scriptum, sed singulis tan-
tùm, aut binis literis expressum. Ita K inustum Kalum-
niatoribus, D delatoribus, & T furibus, M homicidis a-
pud Anglos, ritu à Syris mutuato. Vultum inscribi ve-
tuit Constantinus; denuò iussit Theophilus Iconoclasta.
Militibus & sacrificulis inusta etiam nota & puncta. Sty-
lus vstorius, *καυτήρ καὶ καυτήριον*. In sulcos causticos
atramentum infusum. Per transfennam dictum de Cau-
stice seu picturâ vstoriam cerarum apud veteres.

CAP. XX.

De notis pecudum. 148

Quid signare? Signum ingenuum apud Ausonium.
Equi *σαμφοδει*, non à literâ Σ inusta, sed ab episeo *Ϟ*
Σάν Πι. *Κοππατρία*, ab inusto *Kophe* seu *Koppa*, non à
κάππα. Ferrum vstorium *κυσίππιον* vel *ἵππου ἔχρος*, vel
χαρκτηρ. Quid ἀσπράγισος.

CAP.

SYLLABVS CAPITVM. 223

CAP. XXI.

De notis Iureconsultorum. 150

De his Magno librum conscripsit. Iustinianus & Basilius Imperatores earum vsu omnibus interdixere: bonum factum, ad vitandas fraudes. Et cetera Notariorum, Prouerbio celebratum. Ostensum quanta subinde ab his notis damna accepta; quam variè earum interpretatio diuinata. Vnde ff & D, pro notis Digestorum, seu Pandectarum.

CAP. XXII

De notis Iudicariis. 154

Sententia à Iudicibus per notas scripta. A. Absoluo. C. Condemno. N. L. Non liquet. Alia tabella ab Augusto data ad ignoscendum. θ & x, nota item condemnationis. Tau, nota superstitum in Militiâ, litera sospitalis, à Tribunis adscripta Senatusconsultis. Longa & breuis linea; hac absolutionis, illa condemnationis nota, apud Suidam. Litera longa Plauto, quæ? Iudicum calculi, nigris & albis notis insigniti.

CAP. XXIII.

De notis Censoriis. 157

De Tabulis Censuræ. Quid *συλοκοπεῖν* Athenæo.

CAP. XXIV.

De notis Suffragatoriis. 158

Quando ea ortæ? Quales? Qualis suffragandi ratio? Duplices tabelle. A. Antiquo. V. R. Vti rogas. Suffragia punctis adnotata ad ineundum numerum.

CAP. XXV.

De notis Tesserariis. 159

Tessera vnde dicta? cuius materia, cuius forma, quo diuersa à talis? Tessera rotunda. Quid militares?

res? *Quæ* militarium tesserarum signa & nota? *Quid* frumentaria? *Quomodo* differant à stellaturâ? *Quid* numaria? *vestiaria*, *lusoria*? *viales*, & *hospitales*?

CAP. XXVI.

De notis Sortiariis.

162

Triplicis sunt generis. Sortes è ligno; vnde à *κάλος*, *κλήρη*, fors. *Quid* *παλαιομαντεία*? De pullis literas depascentibus diuinationi adhibitis. *Sortitio* Iudicum & *Athletarum* per literas apud quos?

CAP. XVII.

De notis Grammaticis.

165

Ha dicta *ἑσῆσις καὶ σήματα*, & *θεσφοδία*: Latinis *Accentus* & *Positura*. *Comma*, *hypoclon*, *colon*, *punctum*. *Quid* *Sicilicus*? *Quando* inuenta *distinctionum* nota? *Quàm* diuersa *veteres* à *nohis*? *Parenthesis*, *hyphen*, *apostrophos*, *diastasis*, *diarexis*. *Quando* apud *Græcos* & *Latinos* cœperint *accentus*? *Quid* *Masoreth*, & *quàm* recentia apud *Hebraeos*? Vnde & *quomodo* nata *accentuum* formæ? *Quales* & *quæ* *spirituum* nota? *Quæ* nota *metrica*? *Quæ* *Platonica*? De *obelos* qui nota est *culpa*. De nota *laudis* ex *Varrone*.

CAP. XXVIII.

De notis Arithmetis.

171

Litera olim *vsurpata* pro *numeris*. *Dictum* de *versibus* *ισοῖσιν*, & *nominibus* *Gamatricis* *Rabbinorum*. *Cur* *Ivnitatem*, *V* *quinarium*, *X* *denarium*, *L* *quinquagenarium*, *C* *centenarium*, *D* *quingentenarium*, *M* *mille-*
narium, *significent*? *Dictum* de *Clauo* *annali*. *Theut* *inuentor* *priscorum* *numerorum*; *Arabes* *zifrarum* *recen-*
tiorum. Vnde *zifra* dicta? *Quæ* *ciuitas* *literarum*?

CAP.

CAPVT XXIX.

An literis, notis, numeris arcana
aliqua insit vis? 176

Inest vis duplex; altera significandi, altera obligandi;
nulla tamen Physica, vt probatum ratione & auctoritate.

Quid Ὁνομασθέντα? Στοιχειομαθέντα, & Α'ειδμαθέντα?

Quid Kabbala? Qualis Marci & Colarbasii heresis de
vi literarum? Quis error Origenis, & quorumdam He-
braeorum? De Ephesijs literis ex Suidâ. Nota amatoria
nullam habent vim, nisi ex pacto demonis. Antichristi
nomen qui & quale diuinarint, ex numeris DCLXVI.

CAP. XXX.

De vi obligandi quam habent
literæ. 181

Vis moralis est, subinde maior quam testium; ex Iure
ostensum. Vnde id factum? Quanta in scribendo chiro-
grapho adhibenda cautio, monstratum documento Pul-
cherie Augustæ in Theodos. fratrem. Que pœna falsa-
riorum? Cur à Iustiniano vix permessa comparatio lite-
rarum? Qui olim falsa Apostolorum acta scripserint?
Quomodo punitus Valens dum Basilio vellet scribere sen-
tentiam exilij? Quod Neronis votum, quando abs se
quidam capite damnandus?

CAP. XXXI.

Varia scripturarum nomina. 185

Acta seu Gesta. Sacra acta primùm Clementis, dein-
de Fabiani iussu scripta. Acta Natalitiorum qua? Re-
pagularia, Diurna acta. Accepti & Expensi tabula.
Aduersaria qualia, & vnde dicta? cur Transuersa appella-
ta? Quid ὀμιδογραφα? Quid Minuta & πρωτοκωλα?
Annotatio. Quid album? quàm multiplex? Quid
vbrum & nigrum Iureconsultis? Quid Pittacium?

P

Anna-

Annales quo differant ab Historiâ? Antigraphæ, Apocha, Antapocha, Arrestum, Authenticum, Autographum, Auctionariæ tabulæ, Breuia, Breuiarium, Breuiculus, Bullæ, Plumbatores, Chirographum, Cautio, Commemoratorium, Commentarius, Monitores, Monitoria, Condicta, Diarium, Digestum, Diplomata, Edictum, Elogium, Ephemeris, Eulogia, Fasti sacri & profani, Imbreuiatura, Indigitamenta, Instrumentum, Inuentarium, Repertorium, Kalendarium, Libellus, Laterculum, Mandata libera, Matrices, Notitia, Notorium, Pandectæ, Poliptici, Programma, Rationarium, Rescriptum, Sacra litera, Litera credentia, Scheda, Signatura, Summarium, Syngrapha, Tituli, Translaticia edicta.

CAP. XXXII.

De scribis & variis eorum generibus. 199

Librarj qui? Scribæ appellati à Magistratibus, Prætorij, Aedilitij, &c. ab officio. Nauales, Epistolares, Libellenses, &c. Actuarij, Abbreuiatores, Rescribendarj, Summistæ, Notarij, Antiquarij, Singularj, καλλιγράφοι, σιμιογράφοι, ταχυγράφοι. Qui Protonotarj? quæ eorum origo? Quàm varia Notariorum ciuilium genera? Logographi, Mediogrammatæi, Symbolographi, Subadiuus, Boëthi, Formularj, Pararij, Chartulani, Chartularj, Exceptores, Prochiri, Hypomnematographi, Reuerendarj, Scripturarij, Scriptores. Quales litera Notariorum. Quàm ab aliis diuersæ? Quæ litera maiuscula, quadrata, vnciales? Quid apices?

CAP. XXXIII.

De rarioribus quibusdam inscriptionibus. 204

Ostius inscriptum, Caue canem; & Arse verse. Laudes

des ianuis amicarum inscriptæ, & earum nomina viuis arborum corticibus, floribus item & pomis, & arulis tumulorum. Sigma inscriptum foribus tricliniorum, ad quid? Ciborum nomina, Modimperatori à coquo in tabellâ tradita, cibi literarum ordine in fercula dispositi. Pocula inscripta, vnde *γερμανικὰ* & literata dicta. Inscripti cultri, scyphi, lances, cochlearia & lagenæ appensis pittaciis. Merces inscriptæ, & earum pretium in tabulâ expressum. Lupanaria inscripta nominibus prostibulorum, & pretio stupri. Serui appensâ pretij & morbi tabellâ venditi. Tragœdiarum nomina & auctoris proposita in titulo, dum agebatur. Curiarum nomina in foro scripta. Tabellæ reis appensæ cum inscriptione criminum. Res amissæ, fixis programmatis quesitæ. Lapides miliarium & itinerum signatores ab inscriptione *σημεία* dicti. Nauibus appicta nomina, & veteribus picturis. Tropæis occisorum nomina inscripta, vexillis, Ducum. Traianus cur dictus herba parietaria? Quo ritu expuncti tituli tyrannorum.

CAP. XXXIV.

De inuentione Typographiæ. 210

Sinensibus ea assignata. Diuersa & facilior illorum quam nostra.

CAP. XXXV.

De ornatu librorum. 212

Quid volumen, & vnde dictum? Quid cylindri? Vnde pagina? Libri omnes olim volumina. Quid cornua in volumine? Quid vmbilici? A quo primùm malleata charta? Libri vbi primùm circumcisi. Quid frontes librorum? Charta & frontes pumice leuigata. Librorum inuolucra è membranâ diuersicolore; mox è tabellis purpurâ vestitis; ne libri barbati, hoc est villosi, fierent. Charta contra tineas cedrimo oleo delibata. Quid menis & coronis in libris, ex Ausonio.